

Sortida d'estudi a la Conca de Tremp: la nova interpretació de l'estructura geològica del Pirineu

Carme Montaner

El 16 d'abril de 2016 la SCG va dur a terme una excursió per a conèixer la geologia de la Conca de Tremp i endinsar-se en el coneixement de la serralada pirinenca. Va comptar amb la inestimable ajuda del Sr. Xavier Berastegui, subdirector adjunt de geologia i geofísica de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC).

Sortint de Barcelona i després d'esmorzar a Agramunt, s'inicià pròpiament l'excursió amb una primera parada dalt del coll de Comiols, on es va poder gaudir d'una magnífica vista de la Conca de Tremp. En Berastegui inicià les seves explicacions tècniques amb una extensa introducció sobre la geologia de la serralada pirinenca a partir de la qual, els geògrafs assistents van poder constatar les diferències de concepte entre el Pirineu geogràfic i el Pirineu geològic. Damunt d'un exemplar del *Mapa Estructural de Catalunya* a escala 1:250.000, publicat per l'ICGC l'any 2014 i del qual és un dels autors, Berastegui ens va anar desgranant les unitats estructurals majors que es diferencien a Catalunya segons la constitució geològica del territori, aportant conceptes en alguns casos molt contraposats amb la visió geogràfica que en tenien una bona part dels assistents. Se'ns va introduir en el patrimoni geològic pirinenc, partint d'una escala petita mediterrània fins arribar a una escala molt més detallada, amb les descripcions sobre el mantell del Montsec i la Conca de Tremp.

Després de gairebé una hora d'explicacions i moltes preguntes per part dels assistents, l'autocar es va dirigir al petit poble d'Abella de la Conca. Aquí, per poca estona, es van deixar les explicacions geològiques per anar a visitar l'església romànica de Sant Esteve de la Conca, església que ha viscut períodes difícils pel que fa a la seva conservació, inclòs un episodi famós de robatori

del seu retaule gòtic de 1375, obra de Pere Serra. Aquest retaule, després de ser exposat a l'Exposició Internacional de Barcelona el 1929 i refugiat a l'església de l'hospital de Santa Maria de Lleida durant la guerra civil, fou robat el 1972. Recuperat uns quants anys més tard, ara es conserva al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell.

Abella de la Conca també es un punt important pel que fa a la geologia de la zona. Enclavat en el flanc sud de l'anticlinal esventrat de Bóixols i conegut pel congost de l'anomenat "forat d'Abella" que vam veure des de dalt el poble, conserva a la sortida est del nucli urbà l'encavalcament d'Abella, una espectacular zona de fractura, considerada un dels punts d'observació d'aquest fenomen geològic més interessants de tot el Pirineu. Seguidament vam dinar de carmanyola en el mateix poble.

Havent dinat vam tornar a pujar a l'autocar per anar fins a Salàs de Pallars per tenir una visió general de la geologia de l'anticlinal de Sant Corneli i observar els trets morfològics i els materials que formen els cingles de Pessonada per, seguidament, arribar-nos fins al Congost de Collegats. Allà, tot i la presència d'una nuvolada cada cop més espessa, vam caminar per la carretera vella fins a l'Argenteria, surgència de l'aquífer de Pentina on en Berastegui ens va explicar el seu funcionament i el de les surgències pretèrites d'aquesta formació. Vam poder observar les formes i colors del paratge de l'Argenteria, glossada per Jacint Verdaguer, tal com pot llegir-se en una placa commemorativa. Es va completar aquesta parada amb una explicació detallada dels materials que formen el congost de Collegats. Al final d'aquesta petita caminada vam arribar a Morrerres on vam poder apreciar el contacte entre els mantells sud-pirineus superiors i els inferiors.

Amb aquesta parada es va acabar pròpiament la sortida de camp geològica, guiada pel Sr. Berastegui, en tot moment acompanyada per abundant cartografia geològica i un magnífic dossier molt ben documentat, preparat per mateix guia de l'excursió.

I quan ja es posava a ploure, vam arribar a la vila de Tremp amb el temps just per visitar l'impressionant edifici del Centre de Suport Territorial Pirineus de l'ICGC i que dirigeix el propi Berastegui. Allà ens va rebre Gonzalo Rivas, responsable del centre, que ens va explicar les activitats que s'hi duen a terme i ens van mostrar alguns dels monòlits de sòls de la Conca de Tremp, d'un projecte de museu de tipologies de sòls que s'està començant a organitzar. El centre va regalar a tots els assistents un exemplar del llibre titulat: *Montclús, misteriós naixement i desaparició d'un poble*, coordinat per J. Rossell i publicat per l'Institut Geològic de Catalunya l'any 2010, on es parla de la desaparició d'aquest poble el s. XIV com a conseqüència d'una esllavissada produïda per raons geològiques. A partir d'aquí iniciarem la tornada cap a Barcelona.

Foto: Rafael Giménez-Capdevila

Els autocars Burgos també poden servir de pissarra escolar

Església d'Abella de la Conca

Foto: Jesús Burgueño

Foto: Rafael Giménez-Capdevila

Encavalcament de l'anticlinal de Bóixols a Abella de la Conca. Del dossier de la sortida manllevem la següent explicació: "Les estructures internes de la zona de fractura indiquen un desplaçament de nord cap al sud, però les estriacions que es poden observar al bloc superior de l'estructura indiquen un darrer moviment en sentit contrari, de sud a nord, i demostren una reactivació pòstuma de l'encavalcament com a falla normal."

Foto: Jesús Burgueño

Foto: Rafael Giménez-Capdevila

Explicacions de Xavier Barastegui

Foto: Rafael Giménez-Capdevila

Al peu de l'enigmàtic monument als raiers, a l'àrea de pícnic de les Morreres, al nord del pas de Collegats. D'esquerra a dreta, drets: Magda Badias, Josep M. Castellet, Rosa Anna Felip, Francisca Guerola, Antonio Buj, Carme Montaner, Francesc Nadal, Xavier Barastegui, Elisabet Moreno, Joaquim M. Puigvert, Maria Villanueva, Pau Alegre, Enric Bertran, Joan Soler, Carmen Azcárate, Carme Gómez, Jordi Ramoneda, Sergi Fontseca i Cèsar Pasadas. A baix: Jesús Burgueño, Anna Vera, Maria Pèlachs i Miquel Jaumot.